



Riktlinje för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun

Diarienummer TKN 2018/35	Fastställt av Karolina Larsson	Datum för fastställande 2018-06-20
Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentet gäller för Tekniska nämnden samt Barn & utbildningsnämnden	Giltighetstid
Revideringsansvarig * Tekniska nämnden	Revideringsintervall 2 år	Reviderad datum
Dokumentansvarig (funktion) ** Enhetschef Bygg & projekt	Uppföljningsansvarig och tidplan (se punkt 5) Tekniska nämnden samt Barn & utbildningsnämnden	



1. Syfte

Förskolan är första steget i barns utbildning, och ska bidra till livslångt och lustfyllt lärande. Lokaler som byggs ska utgå från barns behov och säkerställa att lagar och förordningar följs. Lokalerna ska vidare skapa goda förutsättningar för verksamheten att nå målen i uppdraget, och möjliggöra kvalitet på utbildningen som bedrivs i den.

Riktlinjen baseras på styrdokument, forskning samt nationella och lokala rapporter och underlag. Riktlinjen ska bidra till att skapa goda förutsättningar för alla barns utveckling, lärande och omsorg.

Riktlinjen ska stödja Barn och Utbildningsnämndens mål att ha anpassade och tillgängliga lokaler, samt en inkluderande lärmiljö. Den ska vidare hjälpa politiker att fatta beslut kring investeringar, att följa lagar och förordningar samt att bygga förskolor för vår tid.

Riktlinjen ska tillsammans med *"Anvisning för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun"* vara ett stöd för samtliga berörda aktörer i projektering och planering av förskolor, samt underlätta för arkitekter, konsulter, byggprojektledare, förskolechefer och pedagoger.

2. Koppling till lagstiftning och andra styrdokument

Plan & Bygglag (2010:900): Plan och bygglagen omfattar bestämmelser om att man i planeringen bl.a. ska beakta natur- och kulturvärden, estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar. Vidare ska människor ha tillgång till goda sociala levnadsförhållanden och kommande generationer ska arva en långsiktigt hållbar livsmiljö. Lagen omfattar även aspekter om att planeringen ska skydda mot olyckshändelser och att miljön ska vara tillgänglig för personer med nedsatt rörelse- och/eller orienteringsförmåga. Det ska även finnas lämpliga platser för lek, motion och annan utevistelse. Enligt kapitel 3 PBL ska "skolor, daghem eller andra liknande institutioner" planeras så att risken för olycksfall minimeras och att det finns lämpliga utrymmen för lek.

Skollag (2010:800): I utbildningen ska hänsyn tas till barns olika behov. Barn ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barns förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. Faktorer som påverkar kvalitén i verksamheten är barngruppens storlek och sammansättning, personalens utbildning och kompetens, personaltätheten i verksamheten, inne- och utomhusmiljön samt socioekonomiska förhållanden.

Läroplan för förskolan (Lpfö98 reviderad 2016): Förskolans verksamhet ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande, erbjuda en trygg omsorg och vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och växande. Verksamheten ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen ska barnens utveckling till ansvarsställande människor och samhällsmedlemmar främjas. Verksamheten ska vidare anpassas till



alla barn i förskolan, och de barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans än andra ska få detta stöd utformat med hänsyn till egna behov och förutsättningar så att de utvecklas så långt som möjligt.

Miljöbalken innehåller bestämmelser som syftar till att främja en hållbar utveckling för att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl. Miljöbalken skall tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter, att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas, den biologiska mångfalden bevaras, mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås. Miljöbalken innehåller bestämmelser om hänsynsregler, markanvändningsintressen och hur mark- och vattenområden väljs ut och tas i anspråk, ansvar vid skador på miljön m.m.

Boverkets byggregler, föreskrifter, vägledning samt allmänna råd: I BFS 2015:1 finns regler som främst handlar om hur byggnader ska utformas, men det finns även regler om tomter. Riktlinjerna för utemiljöer är 40 m² per barn i förskolan. Detta är att betrakta som minimiyta.

Folkhälsomyndighetens *Allmänna råd för ventilation*.

Skolverkets allmänna råd med kommentarer *Måluppfyllelse i förskolan*.

Svensk byggtjänsts *Bygg ikapp*, aktuell utgåva.

SKL's *Våga se, våga höra, våga agera*.

Falkenbergs kommuns ramhandling *Miljöprogram i byggprojekt, Miljöplan i byggprojekt* samt *Plan för den ekologiska hållbarheten*.

Checklista för investeringsprocessen vid lokalinvesteringar, Falkenbergs kommun (Kommunledningsförvaltningen, Ekonomiavdelningen) 2017-08-24

Riktlinjen är förenlig med gällande lagstiftning, styrdokument, riktlinjer och rekommendationer.

3. Riktlinje

Förskolor placeras på lämplig plats utifrån luftkvalitet och buller i området, landskapets lämplighet, närheten till bostäder, vägars beskaffenhet, systemet av gång- och cykelvägar i närområdet, kollektivtrafiken samt närhet till natur och kultur. I samtliga lokaliseringsstudier och förstudier förs en dialog kring buller, luftkvalitet, samt förskolans läge och utformning med representant för Miljö och hälsa.



Byggnader placeras på tomten så att de skyddar barnens utemiljö från blåst. Vidare placeras byggnaden så att mesta möjliga befintliga natur på tomten kan bevaras, exempelvis träd, lutning, buskage, kullar o.s.v. Parkeringsplatser för personal, zon för hämtning/lämning och varumottagning placeras strategiskt så att barn och trafik separeras.

Antalet avdelningar på förskolan styrs utifrån behoven i området. På förskolor med flera avdelningar ska infrastruktur och flöden analyseras för att skapa goda planlösningar med full flexibilitet i samtliga rum.

Lokalerna ska vara anpassade så att skolverkets riktmärke för barngruppers storlek och sammansättning möjliggörs.

Vid förskolor med fler än fyra avdelningar behöver utemiljön vara möjlig att dela i sektioner, utan att inskränka frihetskänslan och barnens möjlighet att röra på sig och utforska sin utemiljö.

Förskolans verksamhet planeras avseende barngruppers storlek utifrån Skolverkets riktmärke. För maximal flexibilitet i lokalerna dimensioneras ventilationen för 25 personer per avdelning. Siffran inkluderar både barn och personal. Det möjliggör att lokalerna klarar den variation som uppstår på grund av kontinuerlig inskrivning under året.

Samtliga avdelningar byggs med ett större rum, samt två till tre mindre aktivitetsrum som ligger i anslutning till det stora rummet. Dessa rum är barnens lek/läryta och omfattar ej kapprum, toaletter, kök eller teknikutrymmen. Den totala arean av det större rummet och aktivitetsrummen ska vara minst 110 m², varav 90 m² är öronmärkta till den egna avdelningen medan 20 m² kan om disponeras till ytor som är gemensamma för hela förskolan. Ateljé och torg ska finnas på alla förskolor, och ateljén ska vara i anslutning till torget. Samtliga rum där barn vistas ska vara verkstadsliknande och möjliggöra kreativitet och skapande.

Toaletter för både barn och pedagoger ska ligga i direkt anslutning till avdelningen. Samtliga korridorer där barn vistas ska kunna möbleras utan att begränsa framkomlighet och säkerhet vid utrymning, och dimensioneras därefter.

Sovyta à 25 m² byggs utomhus med betonggolv, spaljéväggar och tak samt en platsbyggd liggavdelning för 25 barn. Ytan ska ligga i direkt anslutning till det stora rummet på hälften av förskolans avdelningar. Sovytor placeras i norr eller västerläge för att undvika övertemperaturer.



Som modell för hur ytor på förskolan fördelas används tabellen nedan schablonmässigt.

Antal avdelningar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Obligatoriska utrymmen på alla avdelningar:												
Kapprum	25	50	75	100	125	150	175	200	225	250	275	300
Stora rummet	65	130	195	260	325	390	455	520	585	650	715	780
Aktivitetsrum 1	15	30	45	60	75	90	105	120	135	150	165	180
Aktivitetsrum 2	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Aktivitetsrum 3*	20	40	- (60 gem)	- (80 gem)	- (100 gem)	- (120 gem)	- (140 gem)	- (160 gem)	- (180 gem)	- (200 gem)	- (220 gem)	- (240 gem)
Skötrum/WC	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Personaltoalett	2	4	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24
Avdelningsförråd	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Avdelnings egna utrymmen totalarea:	142	284	396	528	660	792	924	1056	1188	1320	1452	1584
Gemensamma utrymmen:												
Veranda	25	35	45	70	80	90	115	125	135	160	170	180
WC utsidan	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Ateljé	-	-	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Torg	-	-	30	40	50	60	70	80	90	100	110	120
Personal/Utökad RWC	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Centralt förråd	-	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60
Arbetsrum	10	10	12	12	14	14	16	16	18	18	20	20
Mötesrum 1	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Mötesrum 2	-	-	-	-	10	10	10	10	10	10	10	10
Mötesrum 3	-	-	-	-	-	-	-	-	10	10	10	10
Personal/lunchrum	15	15	15	15	20	20	20	20	25	25	25	25
Vilrum	-	-	-	-	4	4	4	4	4	4	4	4
Omklädningsrum	8	8	12	12	16	16	20	20	24	24	28	28
Städförråd	8	8	10	10	12	12	14	14	16	16	18	18
Sovyta	25	25	50	50	75	75	100	100	125	125	150	150
Gemensamma utrymmen totalarea:	120	140	248	298	385	420	503	538	621	671	739	774
Totalt (NTA)	262	424	644	826	1045	1212	1427	1594	1809	1991	2191	2358



Totalt LOA (15%)	301	488	741	950	1202	1394	1641	1833	2080	2290	2520	2712
<i>Jfr area (NTA)</i>	262	524	786	1048	1310	1572	1834	2096	2358	2620	2882	3144
<i>Skillnad (NTA)</i>	-	100	142	222	265	360	407	502	549	629	691	786

Yta i aktivitetsrum 3 omfördelas enligt verksamhetens önskemål till gemensamma ateljéer och torg i varje enskilt projekt.

Utökad RWC byggs endast på strategiska platser runt om i kommunen, och kan således utgå i vissa projekt.

Utöver ytorna i tabellen tillkommer köket samt teknikrum. Föreliggande behov i varje enskilt bygge avgör vilket kök som byggs. Dialog sker mellan Kost- & Städservice och SBA, och beslut fattas i samråd. Storkökskonsult och representant från Kost och städservice involveras i alla byggnationer och renoveringar av kök, oberoende vilken typ av kök det gäller, och arbetar fram kökens utformning samt bestämmer ytor, flöden, utrustning och materialval i köken. Servering av måltider sker i första hand via serveringsvagnar, i syfte att ha full flexibilitet vad gäller matplatser. Fasta serveringsdiskar och diskinlämningar kan byggas i förskolor med många avdelningar. Valet av serveringssätt dialogiseras mellan berörda aktörer i förstudien av en ny förskola.

Riktlinjer för kökens storlek är:

Portioner	Serveringskök	Mottagningskök	Tillagningskök
50 portioner (2 avd)	54 m ²	72 m ²	-
100 portioner (4 avd)	-	96 m ²	102 m ²
150 portioner (6 avd)	-	-	114 m ²
200 portioner (8 avd)	-	-	150 m ²
250 portioner (10 avd)	-	-	150 m ²
300 portioner (12 avd)	-	-	160 m ²
350 portioner (14 avd)	-	-	180 m ²
400 portioner (16 avd)	-	-	180 m ²

Alla förskolor tillgänglighetsanpassas enligt aktuell utgåva av *Bygg ikapp*. Förskolor byggs utifrån en inkluderande tanke där miljöerna erbjuder såväl stora som små sammanhang. Barn ska få möjlighet till avskildhet och egna vrår, samtidigt som insyn är nödvändigt för barnens säkerhet. Miljöerna ska kunna anpassas till barns funktionsvariationer och barn som är känsliga för visuell och auditiv stimuli ska kunna erbjudas anpassade miljöer utifrån behoven. En god ljudmiljö ska prioriteras i varje enskilt byggprojekt. Belysningen ska vara dimbar och ge möjlighet till flexibel punktbelysning utifrån barnens och verksamhetens behov. All belysning ska styras manuellt i samtliga ytor där barn vistas.

Förskolor byggs i enlighet med Falkenbergs kommuns ramhandling *Miljöprogram i byggprojekt* respektive *Miljöplan i byggprojekt*, samt *Plan för den ekologiska hållbarheten*.



Ventilation ska följa vägledande myndighet Folkhälsomyndighetens allmänna råd. Tilluftsflödet ska tas från en plats med ren luft. Ventilationen ska dimensioneras utifrån 25 personer/avdelning oavsett om förskolan byggs med gemensamma utrymmen eller ej. Dimensionering av gemensamhetsytor projekteras i varje enskilt projekt.

Det ska finnas minst ett öppningsbart och barnsäkert fönster/rum.

Ljudmiljön är högst prioriterad i alla utrymmen där barn vistas, och planeras utifrån följande riktlinjer: <http://sisab.se/siteassets/vara-fastigheter/projekt/projekteringsanvisningar/projekteringsanvisning-akustik-forskola.pdf>

Säkerhet planeras utifrån SKL's skrift *Våga se, våga höra, våga agera*.

Utemiljön dimensioneras för 40 m² per barn, dock minst 3000m² totalt. Detta mått avser effektiv yta för barnens lek, rekreation samt fysisk och pedagogisk aktivitet som barnen får använda på egen hand vid sin utevistelse, och inkluderar alltså ej övriga delar av utemiljön exempelvis avgränsade yttergårdar, yta för hämta/lämna samt parkeringar.

Antal inskrivna barn	Friyta för lek, rekreation samt fysisk och pedagogisk aktivitet som barnen får använda på egen hand vid sin utevistelse.
20	3 000 m ²
40	3 000 m ²
60	3 000 m ²
80	3 200 m ²
100	4 000 m ²
120	4 800 m ²
140	5 600 m ²
160	6 400 m ²
180	7 200 m ²
200	8 000 m ²

Solskydd ska alltid uppföras, främst genom träd och uppvuxen natur, men också genom byggda solskydd. Solskydd ska alltid finnas över sandlåda, vattenlek, plats för måltid ute eller annan plats på gården där barnen förväntas vistas långa stunder.

För att utemiljön ska ha kvalitet när den tas i bruk är det viktigt att befintlig vegetation bevaras och skyddas under byggprocessen. Om någon befintlig vegetation behöver tas bort ska det göras en ekonomisk värdering av återanskaffningskostnaden för träd, samt en beräkning av tid tills miljön är återuppvuxen. Inom ramen för byggprojektet ska man utreda möjligheten att plantera växtmaterial parallellt för att främja en mer uppvuxen miljö när projektet är klart. Redan i förstudien bör man planera och budgetera för plantering av träd och buskage.

Gården ska innehålla varierad växtlighet, små och stora träd, buskar, blommor, gräs. Gärna ätbara plantor, såsom grönsaker, bär, fruktträd och nöträd som ger skörd vid olika tidpunkter på året. Allergiaspekten ska dock beaktas och starkt allergiframkallande växter såsom björk och hassel begränsas. Det ska även finnas sand, vatten och löst naturligt material, eldstad/grillplats eller utekök,

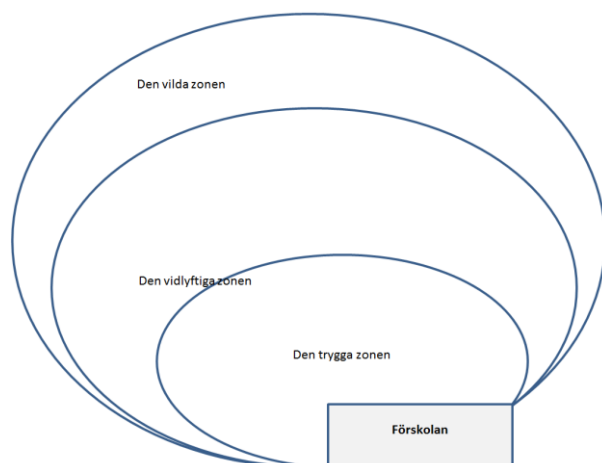


förvaring/förråd, insektshotell, fågelbon, biologisk mångfald, möjlighet att odla och kompostera samt tillräckligt många sittplatser för att inta måltid ute (gärna stockar/stenar).

Gården ska vara möjlig att avgränsa utan att det sker på bekostnad av barnens möjligheter att röra sig fritt på gården. Lämplig avgränsning är låga trästaket ca 50 cm. Utemiljön ska innehålla en varierad topografi. Minst hälften av utemiljön ska bestå av topografi och/eller vegetation. Kullar ska vad gäller lutning och övergångar formas så att de kan klippas med åkgräsklippare, och får inte ligga alltför nära byggnader, staket eller andra fasta installationer.

Barnen ska kunna påverka sin utemiljö, exempelvis gräva hål eller stapla grenar eller annat löst material. Prefabricerad lekutrustning är ett komplement och placeras så att den integreras i landskapet. Utemiljön ska ha bra struktur och erbjuda variation i lek miljöer även utan prefabricerad lekutrustning.

Förskolans utemiljö anläggs med en trygg, en vidlyftig och en vild zon.



Det ska finnas en hårdgjord (asfalt, grus, betong eller stencmjöl) slinga genom samtliga zoner, och längs med ytterkanterna av gården. På alla delar av gården ska man kunna tända och få god belysning, även längs med hårdgjord slinga. Kontrastmålning av staket och sandlådor, trösklar och dörrar till förråd m.m.

4. Definitioner och avgränsningar

Riktlinjen avser samtliga kommunala förskolor i Falkenbergs kommun. Vid renoveringar och ombyggnationer eftersträvas att förskolan formas i riktning mot riktlinjen samt *Anvisningar för förskolor inom Falkenbergs kommun*, dock inom ramen för renoveringens/ombyggnationens omfattning och budget.



5. Ansvar och uppföljning

Beslut om denna riktlinje fattas av Tekniska nämnden.

Barn & utbildningsnämnden får tillsammans med Tekniska nämnden i uppdrag att revidera riktlinjen vartannat år, i syfte att säkerställa att den överensstämmer med gällande lagar och styrdokument.

Beslut om revidering fattas i Tekniska nämnden.

Utvärdering av riktlinjen görs av SBA och BUF tillsammans, initialt efter att de första förskolorna projekterats och byggts utifrån riktlinjen och efter det återkommande vartannat år. När utvärdering leder till revidering av riktlinjen fattas beslut i Tekniska nämnden.

Vid projektering och byggnation utgår SBA och BUF från riktlinjen samt ”Anvisningar för utformning av förskolor i Falkenbergs kommun”.